

POHOD

IZHAJA VSAKO SOBOTO

 Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
 Račun poštne hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inzeratov ne sprejemamo!

Štev. 10.

V Ljubljani, dne 12. novembra 1932.

Leto I.

Rapallo

V novejši zgodovini Slovencev ni žalostnejše letnice kot leto 1920. Tedaj sta oba naša močna soseda, germanski na severu in italijanski na zapadu, neusmiljeno raztrgala našo narodno skupnost. 10. oktobra smo po otroški naivnosti izgubili Korotan. Komaj mesec kasneje, 12. novembra pa se je Slovenecem zaprlo okno v svet. Z izgubo Primorja smo izgubili najdragocenejši slovenski svet, svojo morskobalo, kjer bi neovirano vdihavali zrak iz svobodnega svetovnega ozračja.

V Rapallu je bil podpisan dokument naše sramote in našega ponižanja. Naši zastopniki Vesnić, Trumbić in Stojanović niso uspeli, da bi v zadnjem hipu iztrgali iz rok lačnega tujca pol milijona naših duš. Ponižani in prisiljeni so morali pritisniti pečat naše države na sramotilno in žalostno listino. Naši delegati so stali v Rapallu pred izredno težavno nalogo. Na eni strani močna, zmagovita Italija, ki je s svojo vojsko držala v oblasti vse naše Primorje in Istro, vse jadranske otoke in dobršen del dalmatinske obale, na drugi strani naša mlada Jugoslavija, ki se je še zviijala v porodnih bolečinah in ki jo je že prepredlo tisto pogubonosno strankarstvo, ki je hotelo njene smrti.

Takrat smo že v naprej slutili, da bomo v Rapallu pogoreli. Toda že takrat smo poudarili in tudi danes povdarjamo, da podpis naše delegacije na mirovni pogodbi ne izraža soglasja jugoslovanskega naroda. **Mi stremimo za tem, da uničimo in podremo ono, kar nam je Rim pred dvanajstimi leti diktiral.** Italija je tedaj rabila strategične meje. Ona se je sicer zavedala, da biva ob tej meji slovensko ljudstvo, pa se iz prirojenega imperializma ni hotela odpovedati mejam londonskega pakta.

Člen I. rapalske pogodbe določa mejo med Italijo in Jugoslavijo. Meja teče od gore Peči, ki tvori mejo med Jugoslavijo, Avstrijo in Italijo, vključuje Snežnik, gre dalje do Kvarnera. Člen II. priznava, da mesto Zadar, kakor tudi občine Arbanasi, Črno, Bokanjac in del občine Diklo pripadajo Italiji. Po členu VIII. pripadajo Italiji otoki Čres in Lošinj z malimi skalnatimi otoki in njih ozemlje, kakor tudi majhni skalnati otoki Istre ter otoka Lastovo in Pelagruž z sosednjimi otočki. Člen IV. priznava popolno svobodo in nedvisnost Reke. Kasneje je ta neodvisnost propadla in danes je

Reka v pravi posesti Italije. Sramotilen je člen VII. Jugoslavija priznava na korist v Dalmaciji živeče mikroskopične skupine Italijanov: 1. gospodarske koncesije, ki jih uživajo Italijani; 2. pravico na jugoslovanskem ozemlju prebivajočih Italijanov, da v enem letu optirajo za italijansko državljanstvo, pri čemer se zaščiti bivališče, uporaba jezika in vere, kakor tudi vse iz teh svoboščin izviraajoče pravice; 3. v Italiji pridobljene studijske diplome so v Jugoslaviji veljavne z istimi pogoji. Člen IX. Pogodba se sestavi v italijanskem in srbohrvatskem jeziku. Pri eventualnih razlikah je merodajno italijansko besedilo.

Z zobmi mora človek škripati pri čitanju člena VII. V tem členu se govori o vseh mogočih koncesijah, ki smo jih dolžni italijanski peščici na našem ozemlju. Diktirajo nam iz Rima priznanje vseh predprav, ki jih zahtevajo nekdanji voditelji najbolj strupene iredente. Nikjer pa ni v tej pogodbi govora o tem, da bi mogli mi na kak način upati, da nam Italija za stotisoče našega naroda zagantira vsaj približno enake pravice. V tem zloglasnem členu se govori o gospodarskih koncesijah, ki jih bomo seveda dovolili samo mi Italiji. Italija je tedaj mislila na kolonialno politiko pri nas. Njen namen je bil penetracija v »nekulturne« dežele.

Ves čas pogajanj so Italijani spletkarili z naravnost peklenko zlobo. Računali so na našo politično neenakost in na skorajšnjo zrušitev mlade države. Izkoriščali so dejstvo, da med našimi delegati ni bilo zastopnika severnih pokrajin. Upali so, da se niti Trumbić kot Dalmatinec, niti Vesnić in Stojanović kot Srbijanec ne bodo z vso nepopustljivo odločnostjo zavzemali za meje v Istri in Sloveniji, zlasti če jim ponudijo koncesije tam, kjer so — po italijanskem mnenju — za to posebno dovezni, v Dalmaciji, Črni gori in Albaniji. Tako je bilo treba vedno tolmačiti zatrjevanja italijanskega časopisja in tudi italijanskih delegatov pod vodstvom grofa Sforze, da je Italija pripravljena »žrtvovati« Dalmacijo. To naj bi bila vaba za Trumbića. — Past za Stojanovića in zlasti Vesnića pa so bile one meglene in neodločene italijanske izjave o ureditvi črnogorskega vprašanja skupno s trdovratno zahtevo, da se razpravlja o teh vprašanjih šele po definitivni ureditvi mej v Istri, na Notranjskem in na Goriškem.

Jasno je bilo to vabilo na kupčijo: prodajte nam te pokrajine, pa se bomo pobotali za one doli, ki so vam brez dvoma mnogo bolj pr' srcu.

Edino ta kalkulacija pojasnjuje predrznost italijanskih zahtev. V Rimu so verovali sodbi italijanskega časopisja, da so naši državnik še vedno partikularisti, ki ne čutijo in ne presojujejo še s stališča skupne jugoslovanske države. Naša državna misel je stala takrat v Rapallu pred najtežjo in najnevarnejšo preizkušnjo. Vendar pa smo bili že tedaj trdno uverjeni, da se bodo italijanske mahinacije izjalovile, ker ni šlo samo za Jadran, ampak za vso državo.

Za časa konference v Rapallu so prišla pogajanja v kritični štadij. Italijanske zahteve so presegle vsa pričakovanja. Naši delegati in mi vsi smo vedeli, da bodo Italijani vztrajali na svojem »svetem egoizmu«. Prekosili pa so sami sebe. Njihove zahteve so šle daleč preko tistega, kar je tvorilo takratni program italijanskih imperialistov. O Idriji, Postojni in št. Petru ni bilo niti govora.

Ko so naši delegati podpisali pogodbo, ki nam je odtrgala stotisoče bratov, je bilo rečeno, da se pogodba podpisuje le z ziro na slabo notranje stanje naše države. Ne bomo pretresali vprašanja, ali je to naše stanje bilo res tako slabo, da smo morali prenesti take žrtve. **Poudarjamo pa odločno, da mora biti to naša poslednja žrtev!**

Po Koroški in Rapallu ne more jugoslovanski narod ničesar več žrtvovati. **To mora biti v bodoče aksiom naše politike.** Kakor gotovo vsi uvidevamo to resnico, **tako gotovo jo moramo tudi uveljaviti.** Uveljavljenje pa se mora vršiti samo po intenzivnem podrobnem delu, ki ustvari za usodni trenotek — zmagovito silo.

Svojega namena še ne dosežemo, če se omejimo samo na podrobno delo narodne obrambe. V enaki meri moramo pričeti s podrobnim delom za konsolidacijo naše države. Vojna je oslabil vso javno moralno, rodila je korupcijo, brezvestnost in nedelavnost, te strašne ovire zdravega državnega življenja. Te ovire pa more odstraniti samo temeljito prekvajenje vsakega posameznika, popolna prevzgoja našega naroda. V ljudstvu se mora zbuditi in razviti državna zavest, kakor jo imajo drugi veliki narodi. Vsak Jugoslovčan mora biti prepričan, da je svoboda in sreča naše države tudi svoboda in sreča nje samega. Mi smo mlada država. Zedinili smo se pred kratkim. Ker je zedinjenje zgodovinska nujnost, moramo mi izpolniti pogoje tega uspeha, dati moramo narodu potrebne lastnosti, ki jih uedinjenje zahteva. Narod moramo vzgojiti. Vzgoja naroda pa mora biti dobra, pravilna in njegovi tradiciji primerna. Da bo narod to vzgojo radovoljno prenal, mu je treba pokazati njene koristi — solidno krepko državno politiko, s katero mora biti trdno vezana dobra gospodarska in upravna politika.

Delo vseh onih, ki namenoma rušijo temelje države iz sovraštva do nje, bomo uničili samo z vsestranskim delom, kajti edina

bramba zoper strup protidržavne agitacije je državljanska zavest. Boj proti državi sovražnim elementom mora biti resen, vztrajen in neobziren, ki ga more biti le tisti posameznik in skupnost, ki se zavedata velike vrednosti nacionalne svobode. Boj pa mora biti tudi temeljit, da popolnoma iztrebi vse, kar hoté ruje proti državni svobodi.

Izhod iz Rapalla je samo eden. Popolno narodno prerodenje, s katerim postanemo narod, ki bo znal ceniti svojo svobodo in jo čuvati za svoje potomce. Po dosedanjih strapotih, katere hodi velik del našega naroda, moramo nujno priti do novega svarilnega Rapalla vse naše domovine. Preidimo torej iz pasivnosti v aktivnost, podajmo se od razdiranja k zidanju, iz boja na delo. Plemenita, življenja zmožna kri pri udarcu vzkipi in se upre. Le suženjska narava kloni hrbtenico tem bolj, čim bolj pada bič po njenih plečih. Ne klonimo, temveč ostanimo ali pa se zdobimo!

Rimski diktatorji pa naj se zavedajo, da pride čas, ko se bomo tega bremena otresli. Mi smo neupogljivi in nespremenljivi. Mi hočemo pomakniti mejo naše mlade države natančno do tja, do koder sega naš narod, do koder sega naša govorica.

To je naša narodna volja, dasiravno so si mogočniki iz Rima izrezali iz našega živga telesa svoje »strateške meje«. To našo voljo vcepljajmo slehernemu v narodu! Še več bomo storili. Potisočeri bomo svojo energijo s fanatiziranjem vsega jugoslovanskega naroda. Zraven pa bomo mirno in trezno preudarili, kako dosežemo svoj cilj in kakor danes jasno spoznamo svoj slabotni položaj, tako bomo z isto jasnostjo tudi pretehtali svojo in sovražnikovo moč. Napravili si bomo zaključke za odločilni dan in uro.

**NACIONALISTI, NABIRAJTE
NAROČNIKE,
KREPITE NAŠE VRSTE!**

Za misijone

Povsod so nalepljeni lepaki, ki pozivajo slovenske katoličane, naj se včlanijo v misijonskem društvu in plačujejo mesečno 1 Din — reveži plačajo lahko le po 50 par — za katoliške misijone po širnem svetu. Malo čudno izgledajo taki pozivi v teh težkih časih. Toliko je bede, toliko nam gine naših talentov, ker nimajo sredstev za najrevnejšo eksistenco, naša, slovenska duhovščina pa agitira za misijone in zbira denar za spreobračanje zamorčkov, kitajčkov itd. V normalnih časih bi bila stvar še razumljiva kot zasebna zabava ljudi, ki ne vidijo realnega življenja, marveč so jim oči uprte le tja proti nebu in jim je duša že v tem življenju sproščena vsega posvetnega. A danes?

Ni še par dni, ko je bil objavljen »smrtni klic« slovenskih umetnikov, ki je pozival Slovence, naj izpolnijo svojo dolžnost napram svoji lastni umetnosti in svoji lastni kulturi. Zima je pred durmi in vsi vemo, da bo hujša kot vse dosedanje. Število lačnih in zmrzujočih brezposelnih se bo povečalo, treba bo združiti vse sile, da bomo mogli olajšati vsaj najhujšo bedo. Trbovlje, Zagorje, Jesenice bodo obupovale, naš kmet bo zategoval svoj pas in ga zategnil do zadnje luknjice, mesta bodo prenapolnjena s prosjaki — mi pa zbiramo za misijone! Gospoda, roko na srce in odgovorite iskreno na vprašanje: Kaj je več vredno, ali rešiti svoje krvne brate telesnega in moralnega propadanja ali pa skrbeti za dušni blagor divjakov, ki žive svoje sicer pagansko življenje, pa se v njem zaradi nepoznanja kaj boljšega najbrž počutijo prav dobro. — Ali zbirati sredstva za to, da rešimo telesne in moralne propasti svoje lastne brate ali pa za to, da jih pošljamo Vatikanu za misijonsko službo med divjaki?

Kdo bo dal ta denar? Služkinje, stare ženice in kmetice bodo dajale dinarčke, ki jih bodo pritržale sebi in svojim družinam. Stotisoče bodo zbrale te uboge ženice, stotisoče bodo znesli otroci, ki bodo te dinarje zmoledovali od svojih staršev. In vsi ti stotisoči našega denarja bodo šli iz naše države danes, ko ni denarja, ko tuja spekulacija ruši naš dinar, da bi prišla ceneje do našega žita in lesa ter naše živine. Če bi država preprečila to izvažanje denarja, bi takoj kričali vsi oni, ki imajo vero v zakupu, da preganjamo katoliško vero, da posnemamo Mehiko, Španijo in ne vem še kaj.

Kam bo šel ta denar? Za misijone po širnem svetu, kak delček tega denarja bo šel morda celo v naše južne kraje za spreobračanje naših nesrečnih pravoslavnih bratov. Tudi oni niso katoliki. Molijo sicer istega Boga in iste svetnike, klanjajo se Majki božji, religioznost je pravoslavnemu kmetu prirojena, toda vse to ni dovolj. Treba jim je pošiljati misijonarje in jih pridobivati za prestop v katoliško vero. Verska strpnost ves leva sicer drugače, interes mirnega sožitja brani tako postopanje, toda ecclesia militans živi in hoče delati.

Če dela to Vatikan in ga ubogajo verniki drugih narodnosti, prav, toda slovenski in hrvaški katoliki niso samo katoliki, marveč tudi Slovenci in Hrvatje. In baš med našo duhovščino je največ izrazitih zastopnikov samoslovenske teze, baš oni stoje na čelu kratkovidnega gibanja, ki zanika

idejo enotnega naroda ter se bori za slovenski narod s širjenjem odpora proti jugoslovanstvu. Bodite dosledni, gospodje! Slovenski narod ne prebiva le v mejah Jugoslavije, glejte naše brate v Julijski Benečiji! Če ste res Slovenci, potem boste tudi Vi priznali, da je danes bolje biti zamorček kot pa Slovenec pod ono Italijo, ki ima v Rimu poleg Kvirinala tudi Vatikan.

Glavar katoliške cerkve poziva ves svet k zbiranju denarnih sredstev za misijone med divjaki, v njegovi lastni domovini, pred njegovimi lastnimi očmi pa Slovenec in Hrvat ne smeta čuti božje besede v svoji lepi materinščini. Divjakom pošilja misijonarje, da jih poučujejo v njih lastnem jeziku, naši bratje pa ne smejo imeti duhovnikov, ki bi bili res njihovi pastirji in voidtelji. Slovenski in hrvaški duhovnik morata ali preko meje ali v ječo ali konfinacijo, našim bratom pa pridiguje duhovnik — fašist, ki sovraži Slovence in Hrvatce in propoveduje sovraštvo mesto ljubezni. Škof Sedej, kje si, da dvigneš svojo obtožbo proti sistemu, ki Te je žrtvoval kot staro cunjko, da napraviš mesto Sirottiju? Kje ste Vi vsi, častiti možje, ki ste šli drug za drugim, ker niste bili od svojih duhovnih oblasti zaščiteni pred fizičnim nasiljem posvetnih oblasti!

Vse to je znano, tudi naša duhovščina nima zaprtih oči in čita v Slovincu lepe članke o trpljenju naših bratov. Toda kaj je napravila doslej v obrambo svojih katoliških bratov? Molitve na dan Sv. Jožefa, vse lepo, toda zaradi teh molitev ni bil noben slovenski duhovnik upostavljen na svojo farno, zaradi teh molitev ni v nobeni cerkvi tam preko zazvenel lepi naš jezik in oznanjal Kristusov nauk o enakosti in bratstvu vseh ljudi. Če misli naša duhovščina, da je storila s tem dovolj, se moti. Ali ste že čuli, da bi bila naša duhovščina kdaj poslala Vatikanu spomenico o tem, kako se gazi Kristusov nauk baš v vatikanski Italiji? Ali ste že čuli kdaj kak oster protest iz ust celotne naše duhovščine na naslov onega Vatikana, ki se briga za divjake, ne vidi pa v lastni domovini vernih katolikov — Slovencev in Hrvatov, ki so v resnici verni sinovi katoliške cerkve. Ali ste že čuli, da bi bila naša duhovščina kdaj in na kakršenkoli način res odločno predočila Vatikanu, da se naj briga predvsem za dušni blagor vernikov v Italiji, če hoče govoriti o veselstvu svojega poslanstva.

Časa prekipeva. Kdor nastopa danes za varnim zidom kot Slovenec, nima pa poguma tega svojega prepričanja uveljaviti tam, kjer je to potrebno, ta ni moralno upravičen, da nastopa v javnosti kot zaščitnik slovenstva in branilec tega slovenstva pred jugoslovanstvom. Lahko je braniti, kjer ni napada, treba je imeti pogum za odkrito borbo.

Možno je le eno: Naša duhovščina bi morala od najvišjega pa do najnižjega nastopiti kot en mož in z vsem dolžnim respektom Vatikanu povedati, da so naši zaslužni bratje vredni vsaj toliko kot divjaki. Če Vatikan noče doseči enakih pravic za naše brate, potem je treba izvajati posledice in dopovedati Vatikanu, da nebena niso rezervirana samo za katolike in da je prestop v pravoslavje edini izhod za zavedne Slovence tu

— in onstran meje. Če pa Vatikan kljub dobri volji tega ne more doseči, potem je to dokaz, da je posvetna moč Mussolinija jača kot duhovna velesila Vatikana. In potem je naša duhovščina dolžna slediti vzgledu onih visokih italijanskih prelatov, ki proslavljajo Mussolinija kot božjega poslanca. Italijanska duhovščina smatra Mussolinija za rešitelja države in ga zaradi tega povsod podpira. Ona vodi zanj agitacijo, ona je orodje fašizma v uničevanju narodnih manjšin, ona gazi osnovne principe katoliške vere na ljubo nacionalističnemu pokretu fašizma. Naša duhovščina — ne sicer vsa, pač pa njen velik del — pa se bori proti temeljnemu principu naše ustave in prihaja v konflikt z državno oblastjo one Jugoslavije, ki more edina nuditi Slovincem položaj in vlogo svobodnega, državnega naroda. Italijanska duhovščina podpira režim najostudnejšega nasilja, naša duhovščina pa se bori proti režimu, ki je do skrajnosti pravičen in obziren napram narodnim manjšinam!

Slovenska duhovščina naj se zaveda, da sme, more in mora nabirati sredstva danes le za misijonsko službo med našimi trpini v Italiji. Vsi naši škofje in duhovniki morajo doseči vsaj toliko, da bo Vatikan videl naše trpine tam preko in poslal slovenske oz. hrvaške misijonarje ne med črnce, marveč v Julijsko Benečijo razlagat Božjo besedo našim ljudem v njihovi materinščini. Za tak misijon ne bo škoda denarja in homo žrtvovali vsi, kar bomo mogli. Od drugih misijonov pa roke proč, če se nočete popolnoma odtujiti svojemu lastnemu narodu v njegovih najtežjih časih.

Vzgajajmo zimsko cvetje doma!

Pred kratkim je v Ljubljani izšel prav umesten članek proti cvetlicam, ki jih uvažamo iz Italije za 30 milijonov na leto ter samo v Ljubljani plačamo zanje mestni občini 100.000 Din trošarine.

Člankarju smo prav hvaležni za opozorilo, odkod prihajajo pozimi nageljčki, vrtnice in vijolice, prav so pa članku dali tudi mnogi slovenski, hrvaški in celo nemški listi v naši državi, ki so tudi opozorili na ta nepotrebni luksuz iz Italije. Kitimo se z italijanskimi nageljčki, ki zanje v najhujši krizi mečemo milijone čez zapadno mejo države.

Nam tujih cvetlic treba ni, saj si jih lahko vzgojimo v sončni, a siromašni Dalmaciji, ki je tako silno potrebna pomoči in podpore. Ze so ob našem sinjem Jadranu vrtnarije, ki nam pozimi tudi v Ljubljano pošiljajo najlepše nageljčke in vrtnice po neprimeroma nižjih cenah kot je italijansko cvetje. Tako si je tudi Blejec R. v Splitu uredil veliko vrtnarijo ter prodaja njegova sestra ga. Š. v Šelenburgovi ulici tudi pozimi le najlepše jugoslovanske cvetlice. V Dalmaciji bi morala država organizirati zadruge obubožanih kmetov, ki bi jih naši vrtnarji naučili gojiti zimsko cvetje. Tako bi se onemogli dalmatinski seljak zopet postavil na svoje noge. Ne seli bi se več v inozemstvo za kruhom, pač pa bi doma branil svojo grudo pred požrešnimi željami z onstran našega jugoslovanskega Jadrana. Vprašanje vzgoje zimskih cvetic v naših južnih krajih torej ni samo največjega narodno-gospodarskega pomena za nas, temveč za Dalmacijo tudi rešilne socialne in politične važnosti ter odločilnega pomena za — strahotegijo! Obubožana dežela bi si opomogla, Dalmatince pa bi ostal doma in trden branil svojo rodno zemljo.

Če pa ne moremo biti pozimi brez cvetlic in dokler nimamo dosti domačih, pa nasadimo krasnih tulip in šmarnic. Njih čebulico in korenine lahko naročimo iz prijazne nam Holandije, ki se vedno zavzema za nas in dela prav uspešno propagando za naša letovišča in kopališča. Naši vrtnarji bi že z vzgojo zaslužili, obenem pa vzgojili nove rastline, da bi jih ne bilo treba več uvažati ter bi ves denar ostal doma. Tudi so holandske cvetlice neprimeroma cenejše kot italijanske.

Še preden je omenjeni članek izšel, so nekateri ljubljanske narodno zavedne tvrdke kupile za mnogo tisočakov holandskih čebulic, ostali za italijanske rožice vneti vrtnarji se pa v svoji jezi sedaj hinavsko zavzemajo celo za trošarine in carine, proti katerim so se prej borili. Država in občina naj jih kar zvišata ter podesetorita in ustrezno bo njim in nam, vsaj nikdo ne bo več kupoval nedosegljivo dragih italijanskih luksusnih cvetk.

Z obhoda

Iz ribarske mreže na Ljubljanici pod trimostjem

—lj Dopisna karta kraljevine Jugoslavije. Veletrgovina vina P. Krause, Vršac, se je predzrnala natisniti na naše uradne dopisnice sledečo svojo ponudbo: lh tajle lnen heflihst mit, das ih dizes Jar cirka 95 Vagon Cvečken in Siderbijen brene und oferire lnen frajblajbend vagonvaje ab Niš... Sledi nato ponudba raznih vrst žganj in vina, v vsem 14 različnih vrst. Take nam tuje dopisnice pa pošilja našim domačim gostilničarjem tako-le: Hern Z. J., Gasthaus, posta Vrhnika, Borovnica, Slovenia. Gostilničarji, nacionalisti! Ne kupujte od te židovske firme. Čudimo se le, kako morejo naše merodajne oblasti pustiti omadeževati naše uradne dopisnice na tak način.

—lj Kiepora je že dobil posnemalke. V ljubljani imamo državno učiteljsko šolo, kjer naj bi se vzgajale gojenke v nacionalnem duhu. Pretekli teden je odmevala v odmoru iz takega razreda sladka pesem »O sole mio«. In to ni bil samo napjev, celo italijansko besedilo so se naše bodoče vzgojiteljice naroda, tako hitro naučile. Sram vas bodi!

—lj Italijansko pokopališče v Ljubljani je namenoma urejeno tako, da so prve in stranske vrste grobov imenovane le s pristnimi italijanskimi imeni in priimki. Vtis je tak, da so tu pokopani izključno Italijani. V resnici prevladujejo Slovenci, katere so pomotali v sredino ali pa v ozadje. Torej tudi pri mrtvih se poslužujejo svoje nadute in domišljave reklame.

—lj »Sava«. Kdaj bo rešeno vprašanje naših zavarovalnih družb? Medtem, ko si polnijo tuje družbe pod najlepšimi jugoslovanskimi imeni žepe po naši državi, ne smejo jugoslovanske zavarovati v tujini ali pa jim je to jako, jako omejeno. Italijanska »Sava« je že kar preplavila Dalmacijo. Na najslabši bajturi visi kričeča tablica »Sava«. Marsikdo seveda ne ve, kaj se skriva za tem jugoslovanskim imenom.

—lj Lubiana. Oni dan sem prejel, kot opetovano pismo iz Italije z naslovom M. Z. Lubiana. Ali nimajo naše pošte toliko poguma, da bi vrnile vse pošiljke v deželo oranž, kjer se ne smejo pisati slovenska imena krajev?

—lj Tudi ena, ki se jo mora poslati preko meje! »Ljubljančani so osli, ker so žvižgali pri eni predstavi »Pesem noči« v kino Maticil« Tako je rekla neka »visoko inteligentna« gospodična v neki pisarni. Ko pa je prišla neki dan iz gledališča, je tako zabavljala čez slovenske pevce in čez slovensko opero, da je vredna, da se jo takoj pošlje preko meje. Žalostno je, da ljudje, ki delajo reklamo za nemške in italijanske filme, odjedajo kruh drugim, ki so ga bolj vredni!

Tržič

Da je bilo neodvisno glasilo nacionalistov že res prepotrebno, dokazujejo priznanja in splošno odobravanje listu »Pohod« osebno iz obmejnih krajev, v katerih imajo pogosto zelo težavno stališče oni, ki niso samo »poslovni« in jim globlje spoznavanje širše ljudske plasti odkriva rane in gnulobo na narodnem telesu. Ne samo tuji kapital, tudi domači denarni mogotci so v veliki meri krivi slabih gospodarskih razmer, ki so podlaga vsej nezadovoljnosti, in mnenja smo, da je to raku podobna tvorba, ki bi se morala temeljito pregledati in če treba energično izrezati.

V času, ko se državni krmilarji borijo za redne dohodke, da uravnesijo proračun, bi morali tudi vsi državljani in tujci, ki služijo denar iz našega naroda, sebi in vsem v korist pospeševati delo, prisluženi denar pa plodonosno nalagati v domače zavode ali pa ustanavljati podjetja v naših krajih in s tem zmanjševati brezposelnost. Tako bi vzajemno ubili tudi »križo«. Ker pa je kapital mednarodni, so si v denarnem poslovanju tujci in tuzemci precej enaki. Baš zadnje čase se mnogo čuje o stomilijonskih izgubah, ki so jih utrpeli tukajšnji gospodje v inozemstvu. Ni prav za naše narodno gospodarstvo, da v časih izredno dobrih konjunktur pridobljene milijone dinarjev prenašajo v inozemstvo, kjer jim grede največkrat v izgubo, mesto da bi jih nalagali pri nas, kjer bi lahko naložbe nadzirali. Nezaupanje mnogokrat tepe človeka. Vprašamo: Zakaj gre ta denar izven države, in ali nima država sredstev, da to prepreči? S prošnjami na denarne mogotce, naj ji za božjo voljo prijavijo svoje naložbe izven države, ne bo imela uspeha!

Oglejmo si še »domači« kapital. Ni ravno velik, vendar par milijončkov tu, nekaj tam, bi predstavljal veliko silo, ki bi znatno uplivala na omiljenje neznosnih razmer. Ta kapital pa, ki ga imamo v mislih, je izrazit kontrast navadnemu pojmovanju te oznake: počiva namreč na lavorjevem vencu podedovanja, mrtev v toliko, kolikor bi se lahko gibal že sam iz sebe. So podjetja, ki iz različnih vzrokov ob ugodnih razmerah, kot je na pr. lastna vodna sila itd., ne obratujejo, s tem pa ovirajo razmah onih, ki bi bili voljni delati in zaposliti večje število delavcev. V času, ko se osnovano govori o inflaciji, o zasegi hranilnih vlog itd., ker so fizične možnosti države tako nerazveseljive, da se iščejo viri za kritje primanjkljajev, bi ne bilo krivično, ako bi država poiskala denarne virov drugod, mesto da je »primorana« poseči po takih, ki zadenejo najširše, itak že obubožano ljudstvo! Evo vam virov: Prisilna oddaja — naj si bo kot posojilo ali zaplemba premoženja iz naložb v inozemstvu. Od neprijavljenih depozitov najmanj polovica, tudi od izgub, v — državno blagajno. Podjetja, ki vsled kateregakoli vzroka ne obratujejo, naj oblast oceni po strokovnjakih in po zahtevani najemini. Od cenitvene vrednosti naj plača lastnik vsako leto po 10% kot prispevek za brezposelne. Ker je takih podjetij samo v dravski banovini lepo število, bi bil fond kaj kmalu uporabljen, ali pa bi podjetja zopet, državi in delavstvu v prid — obratovala.

Mnoga podjetja bi bilo treba pregledati, ali so inozemci res tako krvavo potrebni za obstoj naše industrije. Ne po napovedih, temveč po vrsti dela naj bi se vršila kontrola. Ali nimamo na pr. potnikov Jugoslovancev, ki bi bili zmožni zastopati tovarne? In za strogo pisarniške posle?

Nastavljenec v dvojnimi, celo trojnimi rednimi plačami je v našem kraju lepo število. Nismo nevoščljivi, privoščili bi celo delavoljnim več služka. Ali ob danih razmerah, ko toliko zmožnih družinskih očetov pohajkuje, njihove družine pa stradajo, je to socialna krivica, ki bi se morala začasnno, a takoj oblastveno odpraviti.

Tooliko je takih ran, ki bi jih morali začeti zdraviti! In nazadnje tudi malo pregledati obisti javnih uprav, kot so občinski urad itd. Tisto nepotrebno hvalisanje občinskega vodstva in odpora po dnevniku bi lahko odpadlo, kajti dobra dela se bodo sama hvalila. Prav potrebno bo, da se oglasimo večkrat, povemo odkrito svoje težnje in zahteve, razgalimo rane brez ozira na desno in levo. Le tako pridemo korakoma do ozdravljenja.

Narodna zavest v Tržiču: Imamo tukaj v Tržiču veliko večino prebivalstva, ki se zaveda svojega jugoslovanskega prepričanja, kar je vse hvale vredno, zato pa toliko bolj zaboli narodno čutečega delavca, ako sliši na cesti ali v javnem lokalu govoriti kako narodno damo ali celo peti razne šlagerje v čisti pravi nemščini. Nehote se vpraša človek, ali je res potrebno, da se človek pokaže inteligentnega, da govori nemščino? Upamo da ne! Zato tudi svetujemo tem damam, če so količkaj narodne, da v bodoče to opustijo, pa se malo več pobrigajo za narodno prosveto med tukajšnjim delavstvom, kjer bodo lahko dosegle boljše uspehe ter več spoštovanja.

V tukajšnjih industrijskih podjetjih je zaposlenih mnogo inozemcev, ki pa so seveda po njih mišljenju nenadomestljivi, in če že res ni nobenega našega človeka sposobnega za njihovo mesto, naj vsaj opustijo svoje prav čedne navade in našega človeka, delavca ne zmerjajo z psokami kot na pr. smrkavec in slično, sicer se lahko pripeti, da dobijo kako prav dobro injekcijo za svoja tako lepa odlikovanja našega narodnega delavstva.

Vsekakor pa je treba še omeniti, da so se baš v zadnjem času ti ljudje oziroma gospodje začeli potegovati za naše državljanstvo, a pri kakih narodnih manifestacijah ali prireditvah ni nikdar nobenega na spregled, dočim se jih pri raznih demonstracijah bivših razpuščenih strank vedno opaža v ospredju.

Svetujemo tem gospodom, da ravnajo z našim delavcem tako, kot se s človekom trpinom postopa, če ne, podvzamemo druge korake, ter

bomo vse te gospode javno v časopisu ožigosali. Vse delavce pa pozivamo, ako Vam je količkaj pri srcu Vaša lepša bodočnost, da budno pazite na delo imenovanih gospodov, ter vsak primer zaznamujete, ker le tako si boste enkrat ustvarili lepšo bodočnost.

Kočevje

»Gočeer Republik«. Ako prideš, ubog potnik, iz slovenskih krajev v Kočevje ter slučajno zaideš v eno izmed kavarn, te takoj zbode v oči na obešalniku časopisov v gotici napisan naslov lista »Gotscheer Zeitung«. Ubogim nemškimi kulturososem kočevske republike se v tolikih letih obstoja Jugoslavije še ni posrečilo, zabiti v njih tevtonske glave, da je »Gotschee« enkrat za vedno izginilo iz zemeljske oble. Ali ne zveni lepše »Kočevski list« ali pa »Kočever Zeitung«, ako že hočejo imeti malo nemškega blagoslova zraven. Saj imajo v Mariboru le »Mariborer Zeitung«. Gospodje morajo pač vedeti, da v Jugoslaviji ne poznamo več Gotschee ter za tiste, ki hočejo tu živeti, obstoja samo še Kočevje. Poglejmo pri naših bratih onstran meje, ki ne samo da ne smejo imeti svojih nacionalnih listov, temveč jim je pod kaznijo zapora prepovedano čitati katerisikoli list, pisan v slovenščini. To naj bo prvi in zadnji opomin, ako pa to ne bo zaleglo, bomo pa drugič bolj prepričevalni.

Kako smo v Kočevju proslavili dvajsetletnico kumanovske bitke? Medtem, ko smo v ljubljanskih dnevnikih čitali poročila o proslavah dvajsetletnice kumanovske bitke, ki so se v soboto in nedeljo vršile po vseh krajih dravske banovine z veliko svečanostjo in navdušenjem, moramo z žalostjo ugotoviti, da je kočevsko mesto to važno obletnico popolnoma prezrlo. V soboto zvečer pa je tukajšnji »Švabsko-nemški Kulturbund« priredil v nemškem jeziku igro Alt Hajdelberg. Prireditve se je udeležilo tudi nekaj Slovencev, ki so menda na ta način hoteli proslaviti Kumanovo. Pozivamo nacionalne organizacije, da v bodoče nobene obletnice več ne prezrejo!

Nepotrebna razvada. Nekateri gospodje smatrajo za nujno potrebo, da se po kočevskih ulicah in javnih lokalih pogovarjajo italijansko. Opozorjamo prizadete, da s tem prenehajo, sicer bomo prisiljeni objaviti njih imena.

»Vonung cu fermiten« in slične napise opazamo na sprehodu po našem mestu v nekaterih izložbah. Ker so najemniki po veliki večini jugoslovanske narodnosti, pozivamo hišne posestnike, da to upoštevajo in objavljajo svoje ponudbe v slovenskem jeziku.

Enakopravnost. Ko sem hodil po Kočevskem, sem kar debelo gledal. Saj nisem mogel verjeti, da sem v Jugoslaviji, kajti videl sem same nemške napise. Pa ljudje znajo slovensko, le govoriti nočejo. Delajo pa se za zavedne Jugoslovane. Zaveden Jugoslovan in pa zagrizen Nemec obenem, to mora pač biti posebna formula. Seveda se jim ne sme skriviti niti las — enakopravnost narodov. A na Koroškem? — Pač ironija pravice. No in nemški študentje, ki so hodili tam doli, so se imeli sijajno! V Mozlju so se porazdelili po hišah in ostali tam 14 dni. Višek njihove nesramnosti pa je bil to, da so hoteli igrati nemško igro in nemško peti na vasi. Pa jim je, hvala Bogu, oblast to nakano prepovedala. Ako jim pomoliš prst, zagrabijo za celo roko. Enakopravnost je sicer zelo lepa reč, ki pa velja le za Nemce in Italijane. Za nas pa mislijo, da smo narod druge vrste in dobivamo za enakopravnost brce in batine od vseh strani.

Je pomagalo. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je lastnik bivše kavarne Ferajningung na pobudo »Pohoda« menjal naslov kavarni in ga prikril tako, da je v skladu z obrtnim zakonom. Pričakujemo, da bodo v doglednem času storili isto tudi drugi, sicer bomo prisiljeni ukreniti vse potrebno, da bo zadoščeno zakonu!

Na naš zadnji poziv smo prejeli številne naročnine. Ostale, ki svoje dolžnosti še niso storili in nam lista niso vrnili, bomo smatrali za stalne naročnike.

Uprava.

Listnica uredništva. Prosimo vse cenjene dopisnike, da nam oprostite, ker ne moremo takoj objaviti vseh njihovih dopisov. Dopisov dobivamo toliko, da ne moremo vseh objaviti v eni številki in jih razvrščamo po vrstnem redu, kakor smo jih dobili.

Jesenice

KAJ JE IN KAJ BO Z NARAŠČAJEM PRI K. I. D.

To vprašanje je važno, zelo važno. Toda če na hitro preletimo razpoloženje odločujoče go spode, dobimo sami takoj jasen odgovor: »Naraščaja ne potrebujemo, ljudi, ki pa so nam potrebni v tej ali oni stroki, lahko pokličemo vsak dan od kjerkoli. Ho, ho, tu so ona vratca, skozi katera lezejo razni nenadomestljivi ščurki, razni internacionalni vseznalci, ki jih iščejo in iztaknejo v rajonih Celovca, Gradca, Dunaja, Budimpešte, Berlina in Hamburga. Ho, ho, skozi ta vratca lezejo tudi razni pobarvani Jugoslovani, katerih sicer pristna domača imena dokazujejo čistokrvnost, a žalibog jezik je po nemško uglajen, dasi ga je njegova rodna mati morda drugače učila. — To navidezno skrito prakticiranje pri vodstvu K. I. D. je točno — in tovariš ni potrebno, da si natakneš očala! Zato se ne smemo spraševati, ko srečujemo po cestah razne tuje obraze, ohole obraze, češ odkod pa zopet ta? Prišel je, potreben je pri K. I. D. — Noč ga je prinesla, tovariš! In ti uboga slovenska para čakaj in moleduj, da te vtaknejo milostno h kakemu težkemu, umazanemu delu za borih par dinarjev. Zadovoljen bodi, da dobiš drobtinice, ki padejo z mize Gospodove. — Ti si in ostaneš večni Lažar!

Ali ni to žalostno poglavje, da se mora o tem pisati v naši nacionalni državi? Ali ni že skrajni čas, da bi se te razmere odpravile in pomedlo vse, kar ni našega, čez mejo, ter bi se dalo kruha našim ljudem, ki pohajajo po jeseniških cestah s prekrižanimi rokami in s praznim želodcem? Ali smo res obsojeni biti samo hlapci in nikdar gospodarji?

Hlapec Jernej, ki si obiskal tudi Jesenice in iščeš tu svojo Pravico, povej in zatuli, da Resnica in Pravica morata priti na dan, ker dovolj je izmzgavanja, dovolj trpljenja, dovolj vsega med črnimi dimniki jeseniške tovarne.

V zadnjih letih se je tovarna v marsičem izpopolnila in je svoj obrat močno razvila. Mnogo se govori in šušlja o povečanju, o raznih novih projektih itd. Dobro. Ali treba bo novih moči, novih ljudi — treba je naraščaja. Nekateri delavci odidejo, drugi gredo v trdo zaslužen pokoj, letno jih tudi dosti pomrje... Zakaj vodstvo K. I. D. ne vodi računa in ne sprejema v razne obrate sorazmerno novih moči — naraščaja. Ali ne bi bilo dobro, da bi K. I. D. vzgojila sama dobre delavce, predelavce in mojstre.

Poglejte, vi gospodje, delavske družine, koliko je ponekod otrok! Starši obupavajo, kam s sinom, kam s hčerko? — Ali ni tu K. I. D. tudi moralno obvezana, da priskoči delavstvu na pomoč in mu pomaga v tem težkem položaju. Ali je res potreba napraviti vsa mogoča pota do raznih direktorjev, ravnateljev in prosjačiti od sobe do sobe v blagi nemščini, da tovarna zaposli 14 letnega fantiča, ki bi se rad izučil? — Na prste lahko preštejemo vse naraščajnike.

Presenetilo me je, ko sem čital v »Delavcu«, da je K. I. D. ukinila tudi svojo obrtno šolo, z motivacijo, da vzdrževanje preveč stane. Šola, ki je obstojala 10 let in, ki je vzgajala in usposabljal delavski naraščaj. — Zvrtelo se mi je v glavi, ko sem pomislil na ono vsotico — »preveč« in na težke milijone. Skraj tako, kakor da bi šla bolha in slon na izprehod.

Morda bi bila v tem slučaju intervencija oblasti na mestu, da bi poučila gospodo, da je socialnost tudi lepa čednost in, da je v njenem interesu, ako podpira one, ki ji talijo železo in iz njega kujejo srebrnjake.

Če obrnemo listič preteklosti in pogledamo v tisto dobo, ko sta se po Jesenicah šopirila Sidmarka in Šulferajn, dobimo najbrže tam zapisano marsikaj — — —. Ali je takrat tudi »preveč stalo«? Na čigavem svetu stoji danes meščanska šola? Čigavi otroci so hodili v te prostore poslušat edino zveličavni nauk črnožolttega učitelja? Od kje so bili viri za razne Miklavže in Kriskindeline? O blagor njim, ki so dobili povsod tako radodarne roke! Dobro bi bilo, ko bi vprašali danes pri vodstvu meščanske in osnovne šole, ali se dobijo za šolo, v katero hodi — 90% — delavskih otrok — tudi kake podpore od onih, ki bi jih lahko dali.

Ali ne bi hotel informacijski biro (k. k. mjr. i. R.) poročati celjskim grofom, da sta na Jesenicah dve šoli, z gotovo, nad tisoč delavskimi otroci, za katere bi bila potrebna večja podpora v tej ali

oni obliki, na mesto, da isti biro sprašuje in voha po cestah in trgovinah po čem je blago za ženske plašče, po čem to in ono, kaj delavci jedo in kaj atek iz tovarne prinese itd. itd. In ali ne bi bilo na mestu, da bi biro poročal o nujni potrebi obrtne šole za vzgojo delavskega naraščaja. — Mislimo, da deset in deset milijonsko podjetje ne bo zaradi tega propadlo. No in tudi dividenda bo kljub temu ob koncu leta še vseeno prav čedna.

Kot zaključek: Apeliramo in pričakujemo, da bo vodstvo K. I. D. vzelo resno v pretres vprašanje delavskega naraščaja ter nekoliko bolj premišljeno odgovarjalo na resolucije delavskih organizacij. Jesenice so obmejno in industrijsko mesto, zato hočemo, da je vse delo v naših rokah in da na tej važni postojanki Jugoslavije stoji močna in zanesljiva straža.

Vrhnika

Ga ima v želodcu. Namreč naš »Pohod«. Je to neki mladič, ki mu je komaj pognal puh. Bajse se je celo izrazil: »Tudi k nam so poslali »Pohod«, pa smo ga jim kar lepo nazaj poslali«. Naj se kar potolaži, da je Avstrija pri nas umrla za vedno. Pa še doma naj to pove! Sicer pa mu svetujemo, da sploh molči o teh vprašanjih, ker imajo tudi stene svoja ušesa.

Žalosten pojav, kakršnih je mnogo v naši mili domovini, je, da dajo starši svoje odrasle otroke v avstrijske šole. Še bolj žalostno pa je to, da se dogajajo take stvari v Cankarjevem rojstnem kraju. Premalo razumevanja in narodne zavednosti manjka takim staršem, ki se štejejo, mimogrede povedano, za napredne družine in celo Sokole. Kdor se hoče učiti nemščine, se je lahko doma. Sicer pa bi taki starši zaslužili, da bi jih objavili s polnim imenom, kar sicer za enkrat ne bomo storili. Ako se isto dogodi prihodnje leto, pridemo brezobzirno na dan z imeni!

Dokler bo tako, bomo še hlapci. Pride k meni neki gospod in mi pravi: »Evo nacionalizem!« in mi pokaže neko pismo. Bil je do pike nemški dopis iz Beograda. Tvrška Marković & Co. je poslala prospekt za prodajo srečk drž. loterije v nemškem jeziku. Takim ljudem naj se odvzame koncesija za prodajo srečk državne loterije.

Litija

Prihajamo z imenom! Menite, da je kaj zašlo naše svarilo v »Pohodu«. Nasprotno! Ostentativno izziva Elsner Walter s hrastovimi peresi. Silno se je v šmarskem konzumu razburjal nad predznostjo Litijčanov, češ, kaj mi pa morejo, suknja je moja, hrast je tudi znak moje nacionalnosti, Litijčani so tudi moji kupovalci, kaj mi pa morejo. Pa ni tako, g. Elsner! Jamčimo Vam, da pri nas hrastovega peresa ne boste več nosili in dobro si bomo ogledali vse one Vaše prijatelje in znanke, ki občudujejo Vašo suktnjo in se topijo v sreči, da Vam smejo nositi jugoslovanske dinarje. Pa ne mislite, da piše to eden Vaših konkurentov. Še daleč ne! Smo neizprosni nasprotniki vsega, kar onečasna naša jugoslovanska tla, hočemo in to absolutno, da oni, ki je kruh naših žuljev, spoštuje te žulje, pa prav sveto spoštuje, zapomnite si to, g. Elsner, pa če ste stokrat Walter in dvestokrat Elsner, zapomnite si to dobro.

Budno oko bomo držali tudi na onih narodnih možeh in »zaslužnih« narodnih damah, ki tako krepko podpirajo Vašo »nacionalnost«. Tudi ti pridejo imensko na vrsto, če se ta škandal ne neha. — Slavospevi se bodo nehali, pričeli smo s čiščenjem.

Prevalje

Dobrodošel »Pohod«! — Malo nas je še, ki smo zvedeli zate in ki poslušamo tvoj močni glas, beremo tvoje vrstice. Dovolj pa nas je, ki se ti bomo pridružili v mislih in dejanjih in delali ter grajali, kjer bo to potrebno.

Tudi pri nas, v naših vrstah, v najbližji in širši okolici je žal premnogo gnilega, nopravičnega in narodno nezavednega življenja. Baš tu ob naši severni meji se tako zelo mnogo greši v pogledu nacionalizma, socialne pravičnosti ter ljubezni do bližnjega, ljubezni do tistega malega človeka, ki svoj kruh s solzami je, ki je bil in je tlačan drugače misleče struje, one tuje, mračne, ki ji pomeni naš človek, naša kri le navadno, preprosto sredstvo — namen za dosego svojega cilja: bogastva, duševne in kulturne nadvlade. Tih, a ne-

izprosen boj in koliko je žalitev in poniževanj, ki jih mora in more pretrpeti naš človek!?

Mora in more jih! In če jih noče?

Dolgo vrsto let je delal, skrbel in garal. Vstajal je z zoro, legel pa s trdno nočjo. In tako je šlo dan za dnem, mesec za mesecem, vrstila se je pomlad in poletje, jesen in zima in minula so leta. Nihče ni pomislil, da moli istega Boga, nihče se spomnil, da ga hrani ista zemlja, tista zemlja, ki je njegova, a jo drugi izžemajo izkoriščajo do skrajnosti in zaničujejo z odkritim prepričanjem. Upogiba se mu že hrbet, roke se tresejo, peša mu luč očes in lasje so osiveli med delom in skrbmi, da tega sam ni opazil.

Opazilo pa je vse to bistro, pohlepno tujčevo oko in čemu bi si nakopal breme, ko zadostuje besedica, ali dve?

Pa je hlapec malo poprosil za milost, tako, kakor zna to le naš človek. Končno pa je le odšel, truden in zapuščen, brez pravice, pa tudi brez solza... kakor to pač zna le naš človek... Gospodar pa išče drugega hlapca...

In to se podeduje, gre iz roda v rod, tako na boljši, kakor slabi strani, tako pri gospodarju kakor pri hlapcu.

Premnogi gospodarji pa gledajo tako silno hrepeneče čez mejno črto z najrazličnejšimi občutki in tihimi željami in le malo se brigajo za tisti košček zemlje, bogate in darežljive, ki jih vendar tako potrpežljivo hrani in za katerega imajo vendar le zaničevanje in ... zlobno obrekovanje!

Tu, »Pohod«, se gradi tvoja pot... sem usmeri trdni korak in združi malega človeka in... čisti, čisti...! Nacionalist.

Prlekija

Mecen. Pa imamo pri nas tudi ljudi, ki nimajo ravno praznih blagajn. In je to kaj vredno, ker so dobrega srca in pa — radodarni.

Zlasti se postavijo, če se jim nudi prilika darovati za kako nacionalno ustanovo. Če vam takle »mecen« nakloni taki ustanovi v letu n. pr. 4 ali celo 5 Din, je vsekakor storil svojo narodno dolžnost in pri tem niti ne zardi. Vest mu je, kajpada, mirna!

Kaj mu mar, da ječi okrog milijon njegovih bratov in sester po krvi in po jeziku v strašnem suženjstvu! Pa je to oprostljivo, ko je pa »revez« — »mecen« tudi sam — suženj svoje lakomnosti, sebičnosti in pa svojega strahu pred zamero.

S periferije. Tam, skoraj tik ob državni meji je znano letovišče, ki se ponaša s slovesom kislh vrelec. Uprava tega letovišča ima čedno restavracijo. Pravijo, da je obisk letovišča in seveda tudi restavracije od leta do leta večji. Zlasti prihajajo semkaj v zadnjih letih tudi bratje z juga.

Bil sem prijetno iznenaden, ko sem stopil čez prag te letoviške restavracije v lepi naši jugoslovanski zemlji: restavrater najemnik govori s svojo hčerko seveda — nemško. Razgledam se po sobi: na mizi ležita »Grazer Tagespost« in pa »Marihborer Zeitung«. Da-li imajo gospod restavrater naročen tudi kak primeren list z onkraj naše zapadne meje, nisem mogel ugotoviti. Vsekakor bilo bi priporočljivo!

Dolnja Lendava

Občevalni jezik na ulici Dolnje Lendave. Če človek, ki ne pozna prebivalcev Dol. Lendave, stopi ob času skromne promenade na ulico, si bo pač mislil, da je Lendava kako internacionalno letovišče. Srečavaš ljudi, ki prav na glas čebljajo nam tako priljubljeno nemščino, drugi zopet madžarsčino. Prav redko slišiš naš državni jezik.

Saj nimamo nič proti ljudem, ki se nikakor ne morejo vsled neznanja poslužiti državnega jezika — ali boli nas, da so to po veliki večini ljudje, ki prav dobro razumejo in govorijo bodisi slovenski ali pa srbohrvatski. To med pogovorom tudi dokumentirajo z raznimi opombami v slovenščini in srbohrvaščini.

Malo več narodnega ponosa in zavednosti — in tudi zunanost Lendave mora pokazati, da spoštujemo vse jezike, svoj državni jezik pa ljubimo.

Ljudem pa, ki se še niso v 14 letih mogli priučiti državnega jezika in jih živi kruh naše zemlje — priporočamo, da se malo potrudijo s priučenjem državnega jezika, da se bomo vsi razumeli!

Klub jugoslov. primorskih akademikov. V ponedeljek ob 20. uri redni sestanek v društvenih prostorih, Gledališka ulica 8/I. — Predavanje o Rapallu. Zato vsi in vse točno!

Brezje

Letošnje poletje je obiskala našo vas skupina nemških študentov. Neki gospodje so jim priredili zelo svečan sprejem. Že na kolodvoru v Otočah jih je čakala deputacija. Ni imela sicer časti pozdraviti gg. dijakov, pač pa njihovega voditelja, ki dobro razume in govori slovenski. Med drugimi ga je v kratkem govoru pozdravila tudi gdč. Miška Finžgarjeva, in sicer v nemškem jeziku. — Posebno slovesno so bili izletniki sprejeti pred prihodom v vas. Tu jih je nagovorila, seveda tudi v nemščini, gdč. Anica Kocjančičeva. Obe gospodični sta bili oblečeni v slovensko narodno nošo. Kako lepo je zvenela nemščina iz ust slovenskih deklet in kako sijajno se jima je ob tej priliki prilagala slovenska narodna noša, so se očitvidci, ki imajo količkaj pojma o naciji in o nemškem jeziku, lahko sami prepričali. Na bolj izrazit kontrast težko namleti. Pa ne samo to! Nemške fante je nagradilo večje število deklet v slovenskih narodnih nošah z rdečimi nageljni itd. — Ali je že kateri slovenski romar doživel na Brezjah tako lep sprejem? Zastonj ne imenujejo našo božjo pot Nemške Brezje! — Prireditelji, vsa čast!! — Haj! Bog živi?

Dajte Bogu, kar je božjega in...
—Sv. pismo.

Lansko zimo je začel gospod katehet s poučevanjem nemčine pri šoloobvezni mladini. O tem ni bila obveščena merodajna šolska oblast, ki ima edina pravico odrediti o pouku mladine, seveda dokler spada pod njeno kompetenco. Na opozorilo je šolsko upraviteljstvo v Mošnjah po predpisih prepovedalo z okrožnico, ki jo je tudi g. katehet podpisal, mladini posejanje nemškega pouka. Vendar to ni zadostovalo! Otroci svojih predstojnikov niso ubogali — na čigavo pobudo, je dobro znano — in pouk v samostanski dvorani (za katero je frančiškanski provincijalat v Ljubljani odredil z odlokom meseca januarja 1931, da se sme uporabljati le v strogo verske namene!), se je nemoteno nadaljeval. Kako blagodejno je to vplivalo na vzgojo otrok! — Niti prepoved sreskega načelstva v Radovljici ni zalegla. Šele najvišja inštanca je imela toliko avtoritete. Pouk je prenehal. Večjih posledic ni bilo. — Kaj bi se bilo zgodilo ali se navadno zgodi, če si usodi kaj podobnega kaka druga učna moč. S tem se vendar ruši avtoriteta oblasti in se mladini vceplja anarhični duh. Kaj pravi k

temu oblast? Omenjeni gospod je še vedno na svojem mestu! Menda so zginili razni privilegiji, saj čl. 4. Ustave kralj. Jugoslavije pravi tako.

Hrastnik

Narodni poslanec g. Pavlič grozi. Dne 26. sept. je izjavil g. Pavlič na tukajšnji postaji dvema železniškima uradnikoma, naj opozorita g. Kušarja, ki je po njegovem mnenju dopisnik »Pohoda«, da pusti g. Abela (lastnik steklarne), g. Zabarja, kaplana, in usmiljene sestre pri miru, ker bo drugače poskrbel, da bo prestavljen v Bitolj. Dejal je, da če komu ni kaj prav, potem naj pove njemu, v »Pohod« pa naj se ne piše, ker je to samo nadaljevanje »Orjune«, bande pretepačev.

Ne vemo, s kako pravico more g. narodni poslanec groziti na slepo g. Kušarju, ko itak ne ve, kdo je dopisnik. Ali naj se naše nacionaliste še nadalje prestavlja na korist drugih samo radi tega, ker ljubijo svojo državo in svoj narod, za katerega so bili in so še vedno pripravljeni žrtvovati vse in tudi življenje.

Ali nastopajo zopet časi partizanstva, ko si smel biti vse drugo, samo ne nacionalist.

Prekmurje

Članek pod gornjim naslovom v Vašem cenj. »Pohodu« št. 8 z dne 29. X. t. l. moramo izpopolniti kakor sledi:

Žalostno dejstvo je tudi to, da je pri maši zadržani za pok. avstro-madžarskim državnikom orgljjal in pel naš jg. državni uradnik, poklicni prosvetitelj in povrh še član raznih nacionalnih društev, kakor: Sokola in dr. Pa pravijo, da smo Slovenci puntarji! Kaj še?! Za denar prav radi kaj napravimo, pa makar je ta denar — judovski! — Beltinci. Na vseh Svetih dan smo pohiteli na pokopališče, ki je bilo lepo okinčano. Na stotine lučk je gorelo na grobovih in nas spominjalo — minljivosti. Pregledali smo grobove umrlih v zadnjih letih, med katerimi se nahajajo tudi pokojni člani našega Sokola. Toda zaman smo iskali vence s trakovi in napis: Bratu — sestri, zadnji Zdravo! Zakaj?!

Nekdo je postavil skromen križ z napisom: »V. Gortanu in Bazoviškim žrtvam«. Okrasil je zapuščen grob s cvetjem in par svečkami, ki so se potem množile in gorele kasno v noč...

Naš opomin!

Z naravnost perverzno naslado se širijo novice v kavarnah, slišiš jo na cestah in je predmet razgovora, kjerkoli se sestane družba. Iz mesta se širi na deželo in narod jo registrira točno kot je bila ovoj tej pošiljki.

»Dinar pada! Plačila državne obveznosti v inozemstvu so v zastoju!« In roka teh kreatur namigava krivca. Zakaj ravno pri teh ljudeh naenkrat toliko živahnost in veselost!

»Gospodarska propast države je edino upanje za ureditve naših političnih načrtov, pripravimo jo torej z vsemi sredstvi«, to je jedro njihove miselnosti in njihovih dejanj.

Zastonj izgleda vsak opomin oblasti, zaman vsa pojasnila zaupnikom naroda, pouk denarnih zavodov ter ves trud in dokazovanje zavednih ljudi v zasebnih družbah. Trenotno utihnejo razširjevalci teh vesti, potuhnejo se kot črvi v lesu, če jih motiš pri njih delu, a kmalu se zopet oglase: Dinar pada...!

Dinar pada! To je njihova uteha, dinar pada, to je njihova nada!

Pri uveljavljanju političnih ciljev se more iz moralnega vidika marsikdaj zatisniti oko in oceniti sredstvo z ozirom na cilj. Politična dejanja običajno niso zgrajena na etičnih in moralnih zakonih, toda osnova jim mora biti vedno brezkompromisno državna. Vsak način uveljavljanja političnih ciljev s sredstvi, ki ogražajo temelje države, je zločinsko, veleizdajalsko početje, ki ga mora država in posamezni državljani zatirati kot v silobranu.

Težko je pričakovati od gotovega dela naše inteligence pozitivnega nacionalnega ustvarjanja, ki bi bilo v skladu z interesi naše bodočnosti. Njihova miselnost nam je tuja, ker oni so duhovni produkt interesov tuje države, ki pa so bili vedno v diametralnem nasprotju z našimi. Priznavamo jim to in jim niti ne štejemo v zlo.

Tega se pa morajo zavedati tudi oni v polni meri, predvsem v tem smislu, da je to koncesija, ki jim jo daje narod iz humanih razlogov, da pa

so te koncesije tudi maksimum, ki jim ga more dati in ki jih smejo od njega pričakovati, a to le če mirujejo. Kakor hitro pa se skušajo uveljaviti v javnem življenju, morajo sprejeti načela nove države, preoblikovati svoj miselni stroj, ki mora biti usmerjen v našo bodočnost in ne v njihovo preteklost. Skratka — za nje mogoče najbolj razumljivo — postati morajo vsaj tako dobri Jugoslovani, kot so bili svoj čas dobri Avstrijci, postati jim morajo sveti in nedotakljivi vsi temelji naše države. In eden glavnih temeljev naše države je reprezentant njenega gospodarstva in blagostanja — naš dinar.

Da pa oni niso tega mnenja, je dokaz njihovo razdiralno delo, ki ga vrše sedaj v času svojih političnih duhovnih vaj. Oni uničujejo domači dinar prav tako z naslado, kot so uničevali z falsificiranjem madžarski fanatiki francoski frank, dokaz, da je njim naš dinar prav tako tuja valuta kot je bil njim francoski frank.

Svetovno gospodarstvo bije gigantsko borbo. Priznajmo! V tej borbi morejo propasti valute raznih držav, ako ne pride prej do izhoda iz te zmešnjave. V največji nevarnosti pa so valute onih držav, kjer se ruši zaupanje v lastno gospodarsko silo doma. Naš dinar se drži z vsemi sredstvi, zamaže se in zopet uravnovesi. Naši vodilni možje ne štedijo z naporom skrajnih sil, da vzdrže v tej borbi. Njim ni zadostoval klic kot Francozom — »frank je v nevarnosti«, da se je zbral ves narod in pomagal z vsemi sredstvi vzdržati in dvigniti svoj frank. Naš narod v velikih množicah ni toliko zrel, da bi pogledal sam od sebe v bodočnost, stisnil zobe in dal iz sebe vse, da prepreči svoj ruin. Zato pa je dolžnost inteligence, dvigniti mu glavo iz peska, kamor jo je zaril v prvem strahu, odpreti mu oči in pokazati pravo pot. Dolžnost vseh, od katerih se more pričakovati, da se morejo zavedati katastrofalnih posledic dinarja, je, da primejo za delo in pomagajo preprečiti materielno zasužnjevanje cele generacije.

Jasno pa je, po njihovem obratnem delu, da skušajo gotovi ljudje doseči baš nasprotno, polom dinarja, polom celotnega narodnega gospodarstva.

Poglejmo si v oči, gospoda! Vi pričakujete od tega, da se bo v tem slučaju vsa jeza naroda obrnila proti onim, ki so v tej dobi vedrili in oblačili. Vi pričakujete kot neizbežno posledico absolutno nemoč onih, ki odločujejo, kapitulacijo vsega obstoječega, izročitev države v vaše roke na milost in nemilost, najsi bo v kakršnem koli stanju. Vi upate na absolutno gospodarstvo nad narodom, razčunajoč pri tem, da se da iztisniti vedno, tudi iz največje bede dovolj za rejo poedincev. Ker v svojih kalkulacijah niso omejeni niti na obstoječe državne meje, je seveda vaša bilanca raztegljiva kot elastika.

Toda gospoda, v vašem proračunu vam manjka postavke, s katero bi morali računati. Pozabili ste, da je v letih svobode zrastel nov rod nacionalistov, ki ne bo gledal z vašimi očali in ni zaslepljen z duhovnim suženjstvom preteklosti, kateremu ste udani vi. Podpirani po krizi, ki pretresa temelje svetovnemu blagostanju se vam mogoče posreči preprečiti napore onih, ki branijo, da ne pride pošasten gospodarski polom na nas. V tem slučaju bo prišlo do marsičesa, kar je v vaših načrtih, toda do konca jih ne boste izpeljali. Vi, ki boste temu krivi, ki že danes premišljeno delate z vsemi sredstvi na tem, vam v tem slučaju sodba ne uide. Ne pozabite, da je narod brezobziren krvnik, kadar vzkipi in zavedajte se, da bomo mi nacionalisti v tej kipeči masi dovolj močno in organizirano jedro, da bomo mogli usmeriti gnev mase proti vam. Vi želite ponovitev poloma iz leta 1918. Prav! MI BOMO PA POSKRBELI, DA NE BO KONČAL TAKO SENTIMENTALNO KOT JE LEŠTA. TAKRAT PA BOSTE PLAČALI ZA DOBO PRED LETOM 1918 IN PO NJEJ. Na vas pa pade tudi odgovornost, če bo morala država tako drago plačati to ciklonizacijo narodnega mrčesa.

—st Loška dolina. Strelska družina je na svečan način otvorila svoje strelišče pretekli mesec. Svečanost je povečala povorka z godbo iz mesta Loža. Po otvoritvenih besedah tov. podpredsednika se je vršilo streljanje v spominsko tarčo, nakar se je razvilo streljanje na tekmovalnih tarčah. Prireditelj je počastil tudi tov. komandir 49. polgran. čete, ki mu družina izreka za njegovo naklonjenost bratsko zahvalo. Družina je prejela tudi pohvalno priznanje od Uprave strelj. okruha. Glede na članke po dnevnikih opozarjamo, da priznamo samo one dopise o naši družini kot avtentične, ki jih priobči »Pohod«.

st Prevalje. Na ustanovnem občnem zboru dne 10. oktobra t. l. je bil izvoljen sledeči odbor. Predsednik br. dr. Flis, podpredsednik art. poročnik Ivanovič, tajnik Spetič Franjo, blagajnik Vrč. Za odbornike br. Vezjak, Aberšek, Langeršek in Pernuš. Pregledovalci računov: Dr. Tekavčič, Braz in Ulbing. — Ustanovnemu občnemu zboru je prisostvoval delegat strelskega okruha Celje peh. poročnik Ristič. — Članov je dosedaj sprejetih okrog 60, upamo pa zvišati to število na 100 in še več. — Pripravlja se šaloigra »Davek na samce«, da se dohodki družine povišajo in da si za moremo postaviti prihodnjo pomlad primerno strelišče. — V zimskem času se bo vršil teoretičen pouk o streljanju in sobno streljanje.

Narodna odbrana. V ponedeljek 14. nov. ob 8. uri zvečer obvezen članski sestanek v dvorani Kazine, II. nadstropje. Pogovor o sestavi kandidatne liste za bodoči občni zbor.

TISKOVNI SKLAD.

Neimenovani Din 3000.—, N. L. 1000 dinarjev, neimenovani Din 4000.—, Jakob Hrovat Din 160.—, Iv. Uč. Mk 502, neimenovani Šil. 176. — Skupaj Din 7160.—, Mk 502, Šil. 176.

Primorci — begunci

(K anketi.)

Izredno važno inicijativo je dal g. dr. Josip Cepuder v št. 7. »Pohoda« od 22. pr. m. pod naslovom »Primorci — begunci.« O tem vprašanju hočem izraziti svobodno svoje osebno mnenje, toda samo v načelnih točkah, ker bi bilo nemogoče odgovoriti v enem članku na vsa načeta vprašanja in vse trditve. Tudi se ne sme teh izvajanj smatrati za kak odgovor gospodu pobudniku ankete, kateremu moramo biti hvaležni, da je sprožil to vprašanje v interesu stvari same, ampak naj veljajo vsem, ki jim je odkritosrečno na tem, da se razčistijo enkrat pojmi.

Kakor kak siten nergač se lotim najprej besede **begunec**. Ta beseda je vojniški pojem dvojne ga pomena. Najprej pomeni dezerterja, potem osebo, ki je morala vsled vojnih operacij zapustiti svoje redno bivališče. V našem primeru ne gre za take begunce, četudi bi kdo mogel primerjati izvestne prilike z vojnimi. Boljše je govoriti o priseljencih, katere zopet lahko razdelimo v izseljenice in naseljence. Poslednji so taki, ki so se naselili z namenom, da tu stalno ostanejo, ker imajo tu svoje družinske in gospodarske interese; izseljenci pa so taki, ki so po subjektivnem prepričanju tu samo začasno. To bi bila torej ista razlika, kakor v laški pravni terminologiji med rezidenco in domicilom. Seveda so lahko te definicije nepopolne, vendar rabim jaz te besede v omenjenem smislu.

Zelo mnogo globokih vzrokov je za priseljevanje Jugoslovancev iz inozemstva. Smelo je, apokrično trditi, kaj je v interesu našega naroda in naše države, ali omejiti do skrajnosti priseljevanje, ali pustiti stvari svobodni, naraven potek. Predvsem pride tu v poštev naravni nagon človeka po svobodi, želja izživeti se narodno, vzgojiti svoje naslednike v narodnem duhu, preskrbeti sebi in svojim vsakdanjega kruha, pomnožiti vrste delovnih jugoslovanskih ljudi, sploh biti koristen član človeške družbe in predvsem svoje narodne države. Omejiti naseljevanje z izjemo višje sile, ki postane lahko zelo elastičen in egoističen pojem, bi moglo bridko prizadeti mogoče naše najboljše ljudi. In čemu? Primorci naj bi do zadnjega ostajali na onem mestu, kamor spadajo po svojem rojstvu in po svoji krvi, dočim naj bi se po ostali Sloveniji smeli še nadalje priseljevati Hrvati, Srbi, Nemci, Čehi, Rusi i. t. d. Navesti bi mogli mnogo več razlogov proti taki omejitvi kakor za njo. Za svobodno priseljevanje Jugoslovancev govori predvsem narodni interes Jugoslavije, **ker človeški material je najdragocenejši material in nam Jugoslovancem tega materiala zelo primanjkuje**. Jugoslavija je po svojem ozemlju skoraj prav tako velika kot Italija, katera pa ima trikrat toliko prebivalcev kot naša država. Tudi ni mogoče omejiti priseljevanje samo za italijanske državljane, ampak bi se ta omejitev morala nanašati na vse inozemce, kar bi pomenilo obdati se s kitajskim zidom. Zato je ta omejitev neizvedljiva!

Najvažnejše vprašanje je pa po mojem mnenju razmerje med jugoslovanskimi priseljenci in — recimo — domačim prebivalstvom. Tega vprašanja pa ne smemo motriti po zasebnih interesih in raz vidika posameznih strank, struj in klik, ampak s širokogrudnega, občinarodnega interesa.

Priseljenci imajo prav gotovo tudi svojo politično misijo, svoje posebne interese, posebna čuvstva in so tudi po svoji naravi, če lahko verjame mo delitvi v tri tipe slovenskega naroda, ki se kaže v čuvstovanju, umetnosti, folklori in v življenjskem načinu, poseben tip. Torej te posebnosti je treba upoštevati in zato ni nič čudnega, če se priseljenci samostojno organizirajo, da lahko zadostijo tem svojim posebnostim. Brž ko se pa dotaknejo tukajšnjega življenja, morajo s tem življenjem pošteno in realno računati. Obe plati vprašanja sta za priseljence enako važni in tudi za razumne domačine obe enako vpoštevanja vredni.

Delovanje samo v izključno priseljenjskih organizacijah bi bilo preozko. Znalo bi sicer koristiti priseljencem, toda jugoslovanska splošnost bi od tega premalo imela. Zato je dolžnost priseljencev, da se tudi aktivno udeležujejo vsega javnega udeleževanja v novi domovini. Priseljenci so zelo zainteresirani na napredku Jugoslavije in sicer na vsakem napredku. Ali naj stojijo na strani in samo poudarjajo svoje sposobnosti? Potem ne bodo mo-

gli kmalu priti preko tega poudarjanja in mnogo bo v narodnem pogledu zamujenega.

Iz teh razlogov ne smemo postaviti alternative, ali so priseljenci tu doma, ali samo prehodno telo zase, ampak ustvariti sintezo: oboje! To se pravi, naj gojijo svoje posebnosti dostojno in pošteno ter naj se istočasno udeležujejo vsega domačega življenja na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. Oboje je prav lepo združljivo. Mogoče je, da kakega organizatorja priseljencev popolnoma okupira delovanje za priseljence, toda to ne bo veljalo za pretežno večino teh poslednjih, katerim bo ostalo še mnogo časa in še mnogo energij na razpolago za jugoslovansko celokupnost. V resnici se udeležuje pretežna večina priseljene inteligence tudi javnega »domačega« življenja. Pri tem udeleževanju pa je treba pustiti v svobodni in demokratični državi kot je naša posamezniku tudi svobodno izbero.

To je načelno vprašanje. Kakšno pa je dejansko razmerje med »Primorci« in »domačini«? Res je, kar trdi gospod pobudnik ankete, da se je prvotno iskreno razmerje med njimi danes ohladilo in da se čujejo pritožbe. Čudno je to, da padejo pri nas tako težko na tehtnico k večjemu štirje odstotki priseljencev pri 1.100.000 prebivalcev dravske banovine! Odstotek priseljencev z ozirom na celokupno prebivalstvo v državi je pa tako malenkosten, da ne pride v poštev. Razumljivo pa je, da se odstotek v Ljubljani sami zviša, vendar ne tako, da bi Ljubljana že zadobila primorsko lice. Razmerje med domačo in priseljeno inteligenco v Ljubljani, bo pa manjše kot 100 : 4, to je odstotek, ki bi moral ostati brez vsakega vpliva. V resnici ga tudi nima. In če bi ga imel, ali bi se svet podrli?

Kako pa so prišli Primorci na sedanja svoja službena mesta? Ali res po kaki protekciji? Kje so tisti, ki favorizirajo Primorce? In če je to res in nikomur ne škodi, ali je to naroden greh. Oglejmo si to vprašanje malo bolj od blizu!

Po polomu podonavske monarhije je ostalo v Sloveniji mnogo službenih mest prostih. Sposobnega uradništva ni bilo dovolj, posebno ne organizatorjev nove uprave. Zato je ono malo število uradništva, ki je ostalo še na svojih mestih, naravnost prosilo inteligenco iz Primorske, da prevzame službe. Potreba je bila tako velika, da so celo časopisi prinašali take razpise. Povsod je bilo treba uradništva. V Primorju smo že imeli sposobne slovenske policijske in upravne uradnike, železničarje, davkarje, carinike, financarje, poštarje in druge, katere je takratna vlada Slovenije sama prevažala sem v celih vlakih, ker so Nemci zapuščali službe v naših krajih. Med njimi so bili seveda tudi drugi Slovenci, ki so se pa smatrali že za Primorce, ker so se tam doli vsi prav dobro počutili. Bilo pa je med temi, ki so se vračali s svojim škofom na čelu v svojo staro domovino, mnogo pristnih Primorcev, kateri so zasedli takrat izpraznjena uradniška mesta. Začeli so z malo plačo in s trdim delom, povsod so organizirali in zidali. Tiho in potrpežljivo iz ljubezni do svoje nove domovine! Niso zahtevali ne hvale in ne odmere vsega njihovega truda.

Kje pa so bili takrat domačini? Ali niso mogli tudi oni zasedati teh izpraznjenih mest? Kakor danes vidimo, so vsi domačini, ki so takrat v svoji skromnosti zasedli uradniška mesta, napravili vsi že lepo karijero. Vsakemu pa ni prijalo, da bi bil navaden uradnik in garač. Denarja je bilo takrat ko črepinj. Zato se je marsikdo rajše vrgel na trgovino, industrijo in razna dobičkanost na podjetja, ali pa je hotel biti, četudi se ni niti pečal s politiko, vsaj minister. Bila je pač taka konjunktura.

Oni skromni Primorci so pa po 14 letih postali strokovnjaki v svojih službah in nenadoma stljivi. Če so bili dobri v času sile in potrebe ter nujnega organiziranja, je prav, da zavzamejo danes boljše mesta. Z onimi gospodi pa, ki se takrat niso zanimali za prosta uradniška mesta, se je zgodilo, kakor se je moralo zgoditi, ko je konjunktura prenehala.

Tudi politika je zaposlila takrat mnogo domačinov, katerim je bilo najvažnejše vprašanje liberalca in klerikalca. Strankarski boj je bil v navadi, in ker je navada železna srajca, je še danes marsikomu najbrže dolgčas po onih lepih časih. Tega boja se pa Primorci po pretežni večini niso udeleževali in zato ni bil še noben Primorec

minister ter se za kaj takega še niti potegoval ni. Tudi danes se nihče za taka uplivna mesta ne poteguje. Če je pa kdo slučajno prišel na vplivnejše mesto, gotovo ni to krivda Primorcev. Zato se ne sme tu delati nikomur očitkov! Tudi Poincaré in Venizelos sta »Primorca«, pa jima Francozi in Grki še nikdar niso očitali njihovega slučajnega rojstnega kraja. To so osebe, katerim je brezdvomno salus rei publicae suprema lex. In kočno ne gre za osebe, temveč za stvar!

Kdo pa favorizira Primorce? G. pobudnik ankete sam ugotavlja, da se slišijo pritožbe in zabavljice proti Primorcem. Kdor se torej pritožuje in kdor zabavlja čez Primorce, ta logično jih ne favorizira. Primorcem tudi ni nič znanega, da bi jih kdo favoriziral, nasprotno vedò, kako se jih povsod postrani gleda in kako jim je težko dobiti tu med brati kruha. Če pa dobi kdo zaradi utemeljenih razlogov kako delo ali nameščenje, bi moralo to vsakega veseliti. Kruha je za vse sposobne dovolj, ki niso delomrzní in ki si dela poiščejo. Tisti pa, ki imajo boljša mesta, niso od večeraj tukaj.

Nastane še vprašanje, ali res obstoji kak emigrantski problem s stališča države? Kakor rečeno je priseljencev v Jugoslaviji zelo malo z ozirom na število celokupnega prebivalstva, da ne morejo pasti na tehtnico. Naša država ima še mnogo zemlje in je redko obljudena. Možnosti pridobitnega udeleževanja je zelo mnogo. Delavcev in organizatorjev manjka povsod. Pravi patriot bo dobro razumel, koliko žrtvujejo oni primorski naseljenci, ki orjejo ledino v Makedoniji. Državna uprava zna tudi ceniti narodno delo naših naseljencev v obmejnih krajih. To so naši najboljši vojaki, skromni v svojih zahtevah. Priseljenci bodo znali tudi nuditi državi neprecenljive usluge, ko bo sila velika. Za državo ni nikakega emigrantskega problema, ki bi motil notranjo upravo. Zato bi se o tem sploh ne smelo niti govoriti. Toda mi Slovenci imamo in moramo še vedno imeti posebne zadevščine, zaradi česar imajo Hrvati in Srbi o nas večkrat kaj posebno mnenje.

Že devetdeset let se borimo za to, da bi odstranili meje »pravno-historičnih individualitet«, da bi ne poznali več Kranjcev, Štajercev, Primorcev in Korošcev, toda niti leto 1918. nas ni moglo spametovati, in še vedno poznamo te štiri pojme namesto samo enega. Krivda je v tem, da smo ne samo najmanjši kulturni narod na svetu, ampak tudi najmalenkostnejši. Naletimo celo še danes na nekaj inteligence, ki nima pravega pojma, kaj je naša državljanska dolžnost, kaj je bistveno in kaj postranska stvar. Pojme Primorcev, Kranjcev, Štajercev in Korošcev ne ustvarja naš priprost človek, ki ne pozna te razlike, ampak inteligenca. Če bi inteligenca dosledno v časopisju in v javnosti te pojme odklanjala in ljudstvo podučevala, bi Slovenci govorili danes samo še o Slovencih od Drave do Soče, kakor to delajo Hrvati in Srbi. Mi pa ustvarjamo partikularizem in lokalizem med seboj kljub svoji malenkosti še dalje.

V interesu Slovencev, Jugoslovancev in države je, da izločimo z nepristranskim informiranjem in pomirjevanjem vse malenkostne prepričke, ker hočemo, da ostane Ljubljana naše vseslovensko središče.

Ljubljana, 1. novembra 1932.

Dr. Ražem Joahim.

Film naše zemlje

PREIMENOVANJE LJUBLJANSKIH ULIC

Ljubljanski »Slovenec« z dne 29. preteklega meseca se zopet zaganja v preimenovanje ljubljanskih ulic, predvsem v Tyrševovo cesto, ki jo je preimenoval ljubljanski občinski svet na svoji seji dne 30. junija t. l. v počastitev stoletnice rojstva ustanovitelja Sokolstva. Razumemo dične gospode okoli »Slovenca«, da jim ne ugaja Tyrševa cesta, ker v svojih poročilih še vedno dosledno imenujejo Dunajsko cesto. Nam nacionalistom je vseeno, kako imenujejo gospodje okoli »Slovenca« bivšo Dunajsko cesto, fakt pa je, da je v Ljubljani Tyrševa cesta, ki jo ne bodo prezrli vsi zavedni nacionalisti in Sokoli.